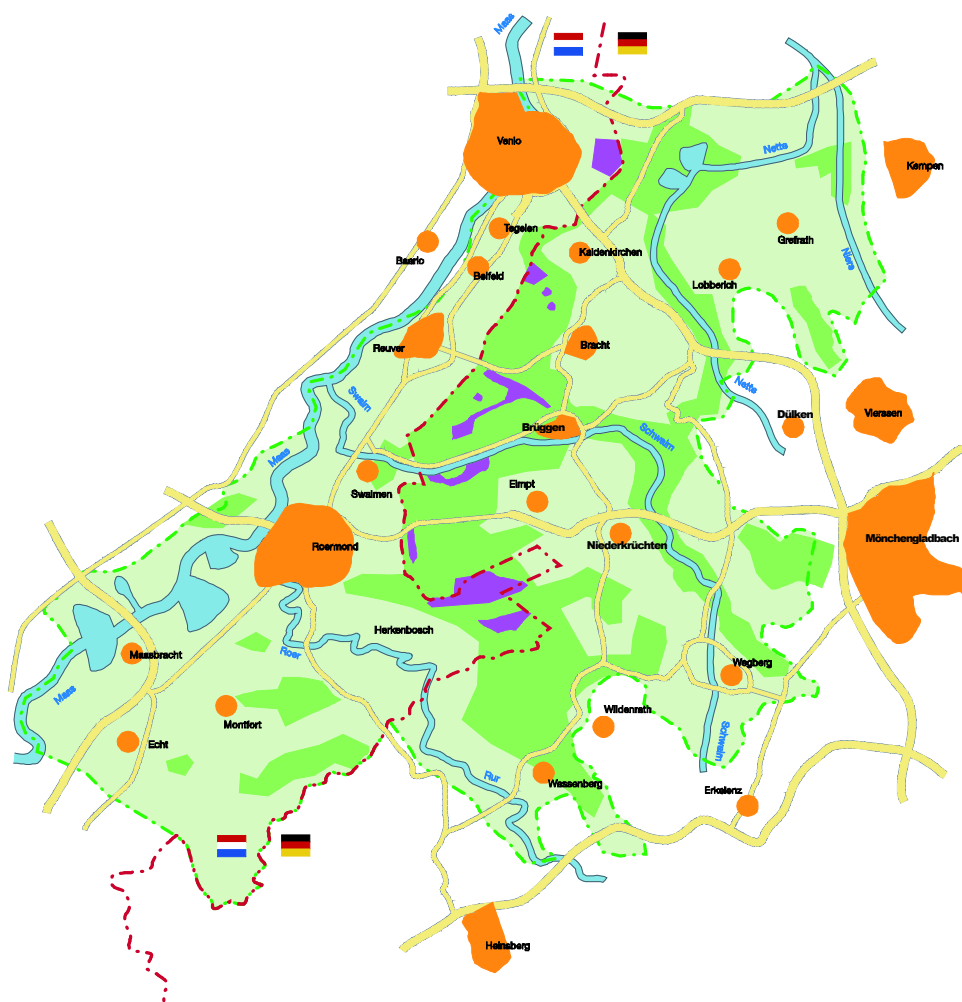

Jaarverslag 2007

Openbaar Lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette

WWW.GRENSPARK-MSN.NL

<u>1</u>	<u>INLEIDING</u>	1
<u>2</u>	<u>HET OPENBAARBAAR LICHAAM DUIJS-NEDERLANDS GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE</u>	1
2.1	DEELNEMERS.....	1
2.2	LEDEN VAN HET ALGEMEEN BESTUUR	1
2.3	PERSONEEL EN VESTIGING	2
<u>3</u>	<u>PUBLICITEIT EN COMMUNICATIE 2007</u>	3
3.1	BROCHURES.....	3
3.2	INTERNET	3
3.3	KLEVER TREFFEN 2007	4
3.4	CERTIFICATIE ALS TRANSBOUNDARY PARK.....	5
3.5	VERDERE COMMUNICATIEMIDDELEN	6
<u>4</u>	<u>LOPENDE PROJECTEN</u>	7
4.1	INTERREG IIIA-PROJECT “GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE IN THE PICTURE” (MIP) ...	7
4.2	INTERREG IIIA- PROJECT “VERBOND VOCHTIGE BIOTOPEN MAAS-SWALM-NETTE”	10
4.3	INTERREG IIIA-PROJECT “GRENSOVERSCHRIJDENDE BIOTOOPONTWIKKELING TUSSEN HET NATUURPARK DE MEINWEG EN HET NATUURBESCHERMINGSGEBIED BRACHTER WALD“	12
4.4	PROJECT „EDELHERTEN IN DE ROBUUSTE VERBINDING REICHSWALD-MEINWEGGEBIED - GRENSOVERSCHRIJDENDE IMPULSEN VOOR RECREATIE, NATUUR EN LANDELIJKE ONTWIKKELING“	13
4.5	INTERREG IIIA-PROJECT “FLIEGERHORST VENLO“	13
<u>5</u>	<u>PROJECTACQUISITIE</u>	14
5.1	INTERREG IVA PROJECT NATUUR GRENZELOOS GENIETEN.....	14
5.2	NEDERLANDS-DUIJS JEUGDKAMP.....	15
<u>6</u>	<u>VOORUITBLIK</u>	15

1 Inleiding

Volgens Art. 14, lid 1 van de gemeenschappelijke regeling van het Openbaar Lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette, brengt het algemeen bestuur van het Openbaar Lichaam jaarlijks een verslag uit over de activiteiten van het afgelopen jaar.

In het voorliggende jaarverslag 2007 worden de door het Grenspark Maas-Swalm-Nette in 2007 uitgevoerde werkzaamheden weergegeven. Dit verslag wordt het algemeen bestuur op 5 juni 2008 ter besluitvorming voorgelegd.

2 Het Openbaarbaar Lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette

2.1 Deelnemers

Nadat in het jaar 2006 de gemeentelijke herindeling van meerdere Limburgse gemeenten was besloten trad het besluit per 1 januari 2007 in werking. Door de herindeling is het aantal Nederlandse deelnemers teruggedaan van elf naar zeven gemeenten. Deze veranderingen hadden geen grote invloed op de in 2007 uitgevoerde werkzaamheden, aangezien de vertegenwoordiging in het algemeen bestuur en de aanpassing van de deelnemersbijdrage al in 2006 waren voorbereid en door het algemeen bestuur besloten.

In verband met de gemeentelijke herindeling was het echter wel noodzakelijk om de gemeenschappelijke regeling van het Openbaar Lichaam formeel aan te passen. Het dagelijks bestuur stuurde daartoe de deelnemers in september 2007 een voorstel toe, om hierover het formele besluit te nemen. Het algemeen bestuur van het Duitse Naturpark Schwalm-Nette heeft met de voorgestelde aanpassingen van de gemeenschappelijk regeling in de vergadering op 3 december ingestemd. Ook de gemeenteraden van de Nederlandse deelnemers hebben intussen met de aanpassingen van de regeling ingestemd.

2.2 Leden van het algemeen bestuur

Artikel 9, lid 11 en 12 van de regeling legt de vertegenwoordiging van de deelnemers in het algemeen bestuur vast. Artikel 11 geeft daarbij aan, dat de Nederlandse bestuursleden in totaal vijf vertegenwoordigers voor het algemeen bestuur benoemen. Artikel 12 regelt, dat de gemeenteraden met inachtneming van het Nederlandse recht, vanuit haar midden vijf leden en hun plaatsvervangers afvaardigen.

Het algemeen bestuur van het Openbaar Lichaam Duits Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette bestond, conform het reglement uit het jaar 2007, uit vijf leden namens het Openbaar Lichaam Grenspark Maas-Swalm-Nette en vijf leden namens de zeven Nederlandse gemeenten. Vertegenwoordigers van het MUNLV NRW, de Bezirksregierung Düsseldorf, de Provincie Limburg, de Ministeries LNV en VROM, traden op als adviserende leden van het algemeen bestuur.

In verband met de gemeentelijke herindeling is de vertegenwoordiging van de Nederlandse bestuursleden in het algemeen bestuur met, ingang van 1 januari 2007, veranderd zoals in tabel 1 is weergegeven.

	leden algemeen bestuur	plaatsvervangend lid algemeen bestuur
gemeente Venlo	vertegenwoordiger: Venlo	vertegenwoordiger Venlo
gemeente Roermond	vertegenwoordiger: Roermond	vertegenwoordiger: Roermond
gemeente Echt-Susteren	vertegenwoordiger: Echt-Susteren	vertegenwoordiger Echt-Susteren
gemeente Roerdalen en Beesel	vertegenwoordiger Beesel (eerste 2 jaar, daarna plaatsvervanger)	vertegenwoordiger Roerdalen (eerste 2 jaar, daarna lid)
gemeente Maasgouw en Leudal	vertegenwoordiger: Maasgouw (eerste 2 jaar, daarna plaatsvervanger)	vertegenwoordiger: Leudal (eerste 2 jaar, daarna lid)

Tabel 1: vertegenwoordigers van de Nederlandse bestuursleden in het algemeen bestuur vanaf 1 januari 2007

Naast de personele veranderingen in het algemeen bestuur vanaf 1 januari, door de gemeentelijke herindeling, hebben er in de loop van het jaar nog de volgende veranderingen plaatsgevonden.

- Plaatsvervangend bestuurslid wethouder T. Neijnens werd vervangen door wethouder G. Nissen (gemeente Roerdalen).
- Mevrouw H. Gorrissen van de Provincie Limburg volgde als adviserend lid de heer C. van Seggelen op.
- De heer J. van der Stappen van het Ministerie van LNV werd adviserend lid als opvolger van mevrouw V. Silvertand.
- De heer I. Hahlweg als adviserend lid van de Bezirksregierung Düsseldorf is uit dienst getreden. Een opvolger voor het algemeen bestuur is nog niet bepaald.

De actuele samenstelling van het algemeen bestuur is weergegeven in bijlage 1.

De bijeenkomsten van het algemeen bestuur in 2007 vonden plaats op 16 mei en op 5 december 2007. Deze bijeenkomsten werden aangekondigd in de publicatiebladen van de lokale regeringen Köln en Düsseldorf.

2.3 Personeel en vestiging

De werkzaamheden van het secretariaat in Roermond werden ook in 2007 uitgevoerd door de secretaris drs. Leo Reyrink (volledige werktijd) en mevrouw Dipl.–Ing.agr. Silke Weich (4/5 deeltijd). De administratieve en financiële werkzaamheden werden uitgevoerd door medewerkers van de Stichting Ons WCL; de onkosten werden vergoed op basis van het aantal gewerkte uren.

Het Openbaar Lichaam Grenspark Maas-Swalm-Nette is sinds 1 januari 2006 lid van de Stichting het GroenHuis. In de Stichting het GroenHuis zijn alle in het GroenHuis werkzaam zijnde organisaties vertegenwoordigd. Zij regelt als belangencommissie voor de huurders, alle gemeenschappelijke belangen van de deelnemende organisaties in het GroenHuis. Wethouder Smolenaars van de gemeente Beesel werd in 2007 namens het Grenspark als lid in de raad van toezicht van de stichting gekozen.

Bij het Grenspark Maas-Swalm-Nette waren in 2007 twee stagiaires werkzaam. In de periode van 6 tot 24 augustus 2007 liep mevrouw Kristin Weber een drie weken durende stage in het kader van haar opleiding als “Refendar Landespflege” bij de bezirksregierung Münster. Sinds 25 september voert de studente “Landschapsarchitectuur und Umweltplanung” van de Fachhochschule Lippe en Höxter, mevrouw Katharina Weinrich haar praktijkstage uit bij het Grenspark Maas-Swalm-Nette. Haar stageperiode eindigt op 14 maart 2008.

3 Publiciteit en communicatie 2007

3.1 Brochures

Er is een nieuwe tweetalige brochure over het Grenspark Maas-Swalm-Nette ontwikkeld, waarin het grenspark, de deelnemers en de belangrijkste karakteristieken en recreatieve attracties worden weergegeven. Tevens zijn de in het kader van de hieronder beschreven projecten ontwikkelde publicaties en promotiemateriaal (activiteitenkalender 2007, brochure over de 21 bezoekerscentra, kalender 2008 etc.) en de tweetalige brochure over de natuurbelevingsgebieden van de Kreis Viersen, als publiciteitsmiddelen ingezet.

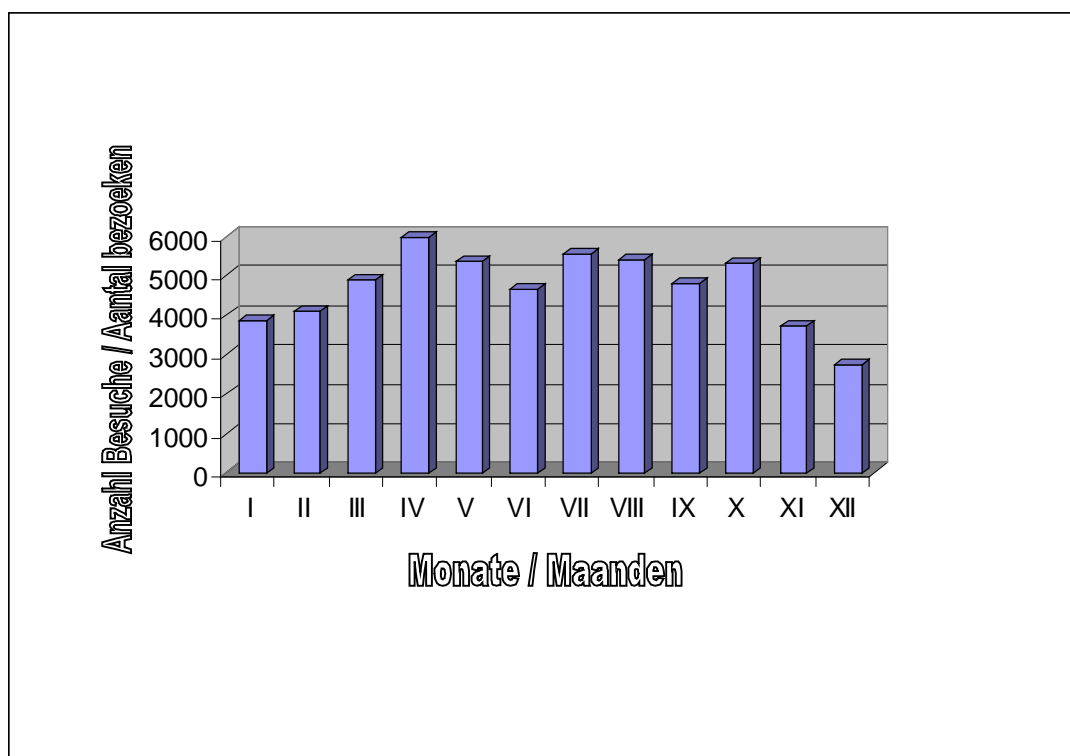
3.2 Internet

De tweetalige internetsite is in 2007 regelmatig geactualiseerd en verder ontwikkeld. In het kader van het netwerk van bezoekerscentra is een uitwisselingsplatform voor expositie- en milieueducatiemateriaal ontwikkeld, dat intussen ook online voor iedereen toegankelijk is.

Tabel 2 en grafiek 1 geven de maandelijkse aantallen bezoekers van de internetsite in 2007 weer.

maand	bezoekers per maand 2007	bezoekers per maand 2006	gemiddelde per dag 2007	gemiddelde per dag 2006
januari	3873	3.584	125	116
februari	4103	4.375	147	156
maart	4892	4.127	158	133
april	5985	5.245	200	175
mei	5379	4.653	174	150
juni	4676	4.631	156	154
juli	5563	5.618	179	181
augustus	5407	5.457	174	176
september	4792	3.894	160	130
oktober	5305	3.782	171	122
november	3721	3.088	124	103
december	2761	3.005	89	97
totaal	56.457	51.459	155	141

Tabel 2: aantal bezoekers van de internetsite in 2006 en 2007, in vergelijking (www.grenspark-msn.nl / www.naturpark-msn.de)

Grafiek 1: weergave van de maandelijkse aantallen bezoekers van de internetsite in 2007

In 2007 is het aantal website bezoekers, in vergelijking met het jaar 2006, gestegen met ca. 10%. Alleen in december is, in vergelijking met het voorjaar, een teruggang te zien. De stijging van het bezoekersaantal in de maanden april, juli, augustus en oktober, is gedeeltelijk terug te voeren op de schoolvakanties.

3.3 Klever Treffen 2007

Sinds 8 jaar vindt jaarlijks het zogenaamde “Klever Treffen” plaats. Het is een meerdaagse bijeenkomst waaraan vertegenwoordigers van natuurbeschermingsorganisaties en -overheden uit België, Duitsland en Nederland deelnemen. Daarbij wordt informatie over de actuele ontwikkelingen in de afzonderlijke landen uitgewisseld en over de gemeenschappelijke grensoverschrijdende projecten

Klever Treffen 2007

gesproken. In 1999 werd deze bijeenkomst voor het eerst gehouden, in Kleve (vandaar de naam). Mede op verzoek van het Nederlandse Ministerie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Provincie Limburg, werd het 8^e “Klever Treffen” in 2007 door het Grenspark Maas-Swalm-Nette georganiseerd. Het vond plaats in Wachtendonk, in het bezoekerscentrum “Haus Püllen” van het Naturpark Swalm-Nette. Ongeveer 50 deelnemers uit België, Nederland en Duitsland namen aan de bijeenkomst in Wachtendonk deel. In bijlage 2 is het programma van de bijeenkomst weergegeven. Tijdens de lezingen werd getoond hoe lokale initiatieven in de internationale context passen. Na een fietsexcursie van Wachtendonk langs de Krickenbecker Seen naar Venlo, werden de deelnemers namens de voorzitter in het historische Raadhuis van Venlo ontvangen. Tijdens de fietsexcursie en de wandeltocht van het Duitse natuurgebied Brachter Wald tot het Nederlandse natuurontwikkelingsgebied Meerlebroek bij Beesel-Reuver, op de tweede dag, konden de

grensoverschrijdende potenties van de streek ter plekke aanschouwelijke worden gepresenteerd.

Het “Kleaver Treffen” heeft ertoe bijgedragen, dat de deelnemers met nieuwe ideeën en impulsen naar huis terugkeerden. De grensoverschrijdende projecten van het Grenspark Maas-Swalm-Nette boden goede voorbeelden voor succesvolle grensoverschrijdende samenwerking. Een ander resultaat, is het project, “Natuur Grenzeloos Genieten, van de Dollard tot aan het Grenspark Maas-Swalm-Nette” waarvoor momenteel de aanvraag wordt voorbereid (zie ook onder punt 5.1).

De grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van natuur en landschap en de duurzame recreatie, wordt ook op landelijk niveau door Nederland en de Duitse deelstaten Niedersachsen en Nordrhein Westfalen nagestreefd. Daartoe hebben de betreffende ministers in november 2007 (bijlage 3) een gemeenschappelijke verklaring ondertekend. Het projectidee “Natuur Grenzeloos Genieten”, werd in een begeleidend persbericht als positief voorbeeld van succesvolle grensoverschrijdende samenwerking genoemd.

3.4 Certificatie als Transboundary Park

Het Nederlands-Duitse Grenspark Maas-Swalm-Nette kreeg op 29 september 2007, op de jaarvergadering van de EUROPARC-Federatie in Krummau (Tsjechië), het Europese certificaat “Transboundary Parks – Following Nature’s Design” uitgereikt.

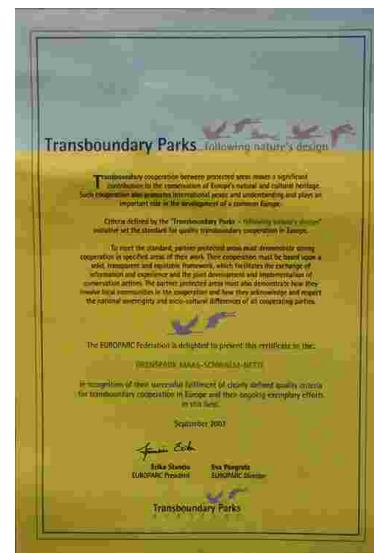
EUROPARC is het overkoepelend orgaan van meer dan 370 nationale parken, natuurparken en biosfeerreservaten uit 38 Europese landen. Het gemeenschappelijke doel van de leden van EUROPARC is het behoud van de natuur en de unieke landschappen van Europa.

EUROPARC heeft in 2003 het certificatiesysteem “Transboundary Parks – Following Nature’s Design” ontwikkeld. Doelstellingen hiervan zijn de verbetering van de samenwerking, de afstemming van natuurbehoud en beheersmaatregelen in beschermde natuurgebieden langs de landsgrenzen en het presenteren van goede praktijkvoorbeelden.

Het Grenspark Maas-Swalm-Nette heeft in 2006 haar certificatie als Transboundary Park aangevraagd. In het voorjaar van 2007 volgde, op basis van een gedetailleerde beschrijving van de huidige grensoverschrijdende samenwerking, een eerste audit door EUROPARC uitgevoerd. In de zomer volgde in het Grenspark de verificatie ter plekke. In september 2007 besloot de evaluatiecommissie van EUROPARC aan de hand van het opgestelde evaluatierapport, het Grenspark Maas-Swalm-Nette het certificaat “Transboundary Parks – Following Nature’s Design” toe te kennen.

Als één van de bijzondere sterke punten ziet de evaluatiecommissie, de tussen Nederland en de Deelstaat Nordrhein Westfalen gesloten overeenkomst voor de regionale grensoverschrijdende samenwerking, die meer dan 30 jaar geleden werd gesloten en in 2006 werd aangepast en opnieuw bekrachtigd. De regionale ondersteuning gebaseerd op de gemeenschappelijke regeling van 2002 en de nauwe samenwerking met verscheidene partners uit de regio werden eveneens als belangrijk positief kenmerken genoemd.

De evaluatiecommissie benoemde in haar evaluatierapport tevens enkele zwakke punten/beperkingen. Zo werd de bedreiging van natuur en landschap door windmolens, door de voortdurende versnippering van het landschap en uitbreiding van industriegebieden genoemd.

Tot nu toe is het Certificaat Transboundary Park steeds aan twee nationale parken verleend, die langs de grens een goed voorbeeld van grensoverschrijdende samenwerking toonden: in 2003 Oulanka en Paanjärvi bij de Fins-Russische grens, in 2004 Krkonoše und Karkonosze langs de Tsjechisch- Poolse grens en in 2005 Neusiedler-See – Seewinkel en Fertő-Hanság bij de Oostenrijk - Hongaarse grens.

Met het toekennen van het certificaat aan het Grensgebied Maas-Swalm-Nette is voor de eerste keer een grensoverschrijdend natuurpark als Transboundary Park gecertificeerd. De samenwerking tussen het Duitse Naturpark Schwalm-Nette en de Nederlandse gemeenten Beesel, Echt-Susteren, Leudal, Maasgouw, Roerdalen, Roermond en Venlo voldoet hiermee niet alleen aan de strenge eisen van EUROPARC aangaande de transnationale samenwerking, maar is ook uniek in heel Europa.

Het certificaat is de erkenning en verdienste voor de in 1976 begonnen samenwerking, voor de inzet en bijdrage van talrijke overheden, organisaties, partners en personen, die het idee van een levendig, grensoverschrijdend natuurpark hebben gerealiseerd. Het is een goede aanvulling op het certificaat van het Duitse Naturpark Swalm-Nette als “Kwaliteits-Natuurpark” in 2006.

3.5 Verdere communicatiemiddelen

Andere in het jaar 2007 uitgevoerde werkzaamheden in het kader van communicatie zijn weergegeven in bijlage 4 of worden bij de beschrijving van de diverse projecten in hoofdstuk 4 nader weergegeven.

Bijzonder vermeldenswaardig is de uitzending van de televisieomroep WDR met een bijdrage, over het Grenspark Maas-Swalm-Nette in de serie „Bilderbuch Deutschland“, waarvoor de opnames al in 2006 werd gemaakt. De bijdrage werd in 2007 meermaals via verschillende kanalen uitgezonden. Het secretariaat ondersteunde de het maken van de opnames door het leggen van contacten met partners ter plaatse. Het verhoogde aantal aanvragen voor informatie en de sterke toename van het aantal bezoekers op de internetsite op de dagen van uitzending tonen de werking van de film.

De communicatie van het Grenspark MSN kreeg in het afgelopen jaar duidelijk meer aandacht en waardering. Dit is niet alleen het gevolg van de in het kader van de projecten uitgevoerde communicatie en voornoemde tv-uitzending, maar ook door de actieve voorlichting rond de uitvoering en organisatie van het 8^e “Klever Treffen” in het Grenspark en de certificering als Transboundary Park.

4 Lopende projecten

4.1 INTERREG IIIA-project “Grenspark Maas-Swalm-Nette in the picture” (MIP)

Dit project, gesubsidieerd uit het INTERREG IIIA-programma van de Euregio Rijn-Maas-Noord, heeft tot doel grensoverschrijdende activiteiten voor bewoners en bezoekers van het Grenspark te bevorderen.

De projectaanvragers is de regio Noord- en Midden-Limburg. Het Grenspark Maas-Swalm-Nette is naast de inhoudelijke medewerking bij diverse deelprojecten, verantwoordelijk voor de inhoudelijke coördinatie, het opstellen van tussenrapportages en de coördinatie van de financiële afwikkeling.

Projectpartners zijn het Naturpark Schwalm-Nette, IVN Consulentenschap Limburg, Staatsbosbeheer Regio Zuid en de regio Noord- en Midden-Limburg. Het project loopt sinds 2002 en is eind februari 2008 afgesloten. De resultaten van de afzonderlijke deelprojecten in 2007, worden heironder kort weergegeven.

4.1.1 Reizende expositie over het Grenspark Maas-Swalm-Nette (MIP 1)

De tweetalige expositie “Maas-Swalm-Nette in the picture” wordt sinds januari 2006 op verschillende locaties in de regio gepresenteerd. Zowel in Nederland als in Duitsland wordt gelijktijdig een versie tentoongesteld. Tabel 3 geeft een overzicht van de locaties in 2007. Ook na de afronding van het project zal het Grenspark Maas-Swalm-Nette deze expositie nog op verschillende plaatsen presenteren.

Reizende expositie Maas-Swalm-Nette

plaats		van	tot
Echt-Susteren	Raadhuis	15 jan.	5 mrt.
Wachtendonk	Naturparkzentrum	15 jan.	5 mrt.
St. Odiliënberg	Raadhuis	5 mrt.	30 apr.
Nettetal-Hombergen	Infozentrum Krickenbeck	5 mrt.	30 apr.
Düsseldorf	Bezirksregierung	30 apr.	18 jun.
Haelen	St. Elisabethhof & Streekmuseum Leudal	30 apr.	13 jun.
Straelen	Volksbank	18 jun.	13 aug.
Wassenberg	Rathaus	13 aug.	29 sep.
Roerdalen	Bezoekerscentrum De Meinweg	13 aug.	10 dec.
Wegberg-Beeck	Flachsmarkt	29 sep.	30 sep.
Wegberg-Beeck	Flachsmuseum	30 sep.	10 dec.
Maasbracht	Raadhuis	10 dec.	4 feb.
Wildenrath	Naturparkzentrum	10 dec.	4 feb.
Maasbracht	Bibliotheek	13 nov.	15 jan.
Niederkrüchten	Rathaus	13 nov.	15 jan.

Tabel 3: tentoonstellingsplaatsen van de expositie „Maas-Swalm-Nette in the picture“ 2007

4.1.2 Netwerk van informatie- en bezoekerscentra (MIP 2)

Het netwerk van de 21 bezoekerscentra kwam in 2007 in twee vergaderingen bijeen. Tevens werd in het milieueducatiecentrum “De Kleine Aarde” in Boxtel, een workshop met excursie georganiseerd, met als thema “Wij hebben de Aarde slechts geleend”. 13 Centra namen deel aan de Grensparkdag in 2007. Een werkgroep, gekozen vanuit het netwerk van bezoekerscentra, heeft in 2007 een internetplatform ontwikkeld waarin toekomstige exposities, milieueducatiemateriaal en andere informatie, onderling en met andere geïnteresseerden uitgewisseld kan worden. Het platform is sinds november 2007 online via het menupunt “Media” op de internetsite van het Grenspark Maas-Swalm-Nette. Enkele centra vanuit het netwerk en het Duitse Naturpark Schwalm-Nette hebben zich, eind september op de vlasmarkt in Wegberg-Beeck, met een gezamenlijke stand aan het publiek gepresenteerd. De vlasmarkt werd in totaal door ca. 25.000 personen bezocht.

Een ander resultaat van de samenwerking van de centra is het initiatief van de NABU Naturschutzstation “Haus Wildenrath” en “St. Elisabethhof Haelen” in de zomer van 2008, gezamenlijk een grensoverschrijdend educatief jeugdkamp te organiseren. In 2007 is al begonnen met de planning hiervoor (zie ook punt 5.2).

Excursie Netwerk

4.1.3 Jaarlijkse grensoverschrijdende Boomplantdag (MIP 3)

In maart 2007 vond in het Grenspark Maas-Swalm-Nette de 14^e internationale Boomplantdag plaats. Op deze dag plantten ca. 60 scholieren van de basisschool St. Martinus uit Vlodrop in Nederland en de Betty-Reis-Gesamtschule uit Wassenberg in Duitsland, gezamenlijk beuken in het bos bij Dalheim langs de Nederlands-Duitse grens. Deze actie werd georganiseerd door Naturpark Schwalm-Nette, Staatsbosbeheer regio Zuid, IVN Consulentenschap Limburg, Forstamt Mönchengladbach en de gemeente Roerdalen.

Boomplantdag op 20 maart 2007

Op de eerste zaterdag in november vond voor de derde keer de grensoverschrijdende Natuurwerkdag plaats. 60 Vrijwilligers deden mee aan een gezamenlijke onderhoudsactie in een natuurgebied in het Meerlebroek in de gemeente Beesel. Deze natuurwerkdag werd in samenwerking georganiseerd door Staatsbosbeheer regio Zuid en het Grenspark Maas-Swalm-Nette.

Ook wethouder Smolenaars ondersteunde de actie binnen zijn gemeente

4.1.4 Grensparkdag 2007 (MIP 4)

Onder het thema “Regionale Producten”, waren op 26 augustus streekproducten en hun betekenis voor de regio en het milieu centraal thema van de Grensparkdag. 13 Centra van het Netwerk van bezoekerscentra namen aan deze dag deel met een markt, tentoonstellingen en/of rondleidingen. In totaal werden in alle centra bij elkaar op deze dag ca. 9.000 bezoekers geteld. Dit is bijna het dubbele aantal bezoekers in vergelijking met vorig jaar. De Natuurparkdag werd georganiseerd door IVN Consulentenschap Limburg, Natuurpark Schwalm-Nette en Grenspark Maas-Swalm-Nette.

Grensparkdag op 26 augustus 2007

4.1.5 Milieueducatie (MIP 5)

In het kader van dit project werd in het afgelopen jaar een lesprogramma voor Duitse en Nederlandse basisscholen ontwikkeld. Hierbij staan natuur, landschap en cultuurgeschiedenis van het Grenspark Maas-Swalm-Nette in het middelpunt. Scholieren kunnen op speelse wijze gaandeweg de ontstaansgeschiedenis van de regio ontdekken. Daarbij zijn de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en biologie geïntegreerd. In 2007 begon de pilotfase van dit project. Aan de Duitse en Nederlandse basisscholen werd dit programma getest en samen met de leerkrachten ter verbetering aangepast. De uiteindelijke implementatie van het programma in de scholen, staat gepland voor 2008.

Pilot op de basisschool

4.1.6 Evenementenprogramma 2007 (MIP 6)

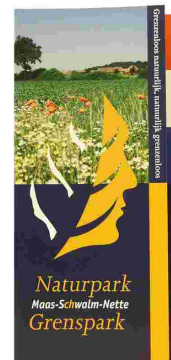
In 2007 werden in totaal 516 evenementen tweetalig aangeboden en via de internetsite en in drie programmaboekjes met een oplage van 30.000 exemplaren gepubliceerd. 32 % van de evenementen worden vanuit de Nederlandse zijde aangeboden en 68% vanuit Duitse zijde. Aan de Duitse kant worden wekelijks fietstochten aangeboden, wat ertoe leidde dat het aantal, vanuit Duitsland aangeboden evenementen, hoger uitvalt.

Het gemiddelde aantal deelnemers aan de wandelingen en fietstochten bedroeg in 2007 18 personen. In 2007 namen ongeveer 35.000 mensen deel aan de in het programmaboekje aangeboden activiteiten, inclusief alle grote evenementen zoals de Natuurparkdag of andere fiets- of wandeldagen.

In december 2007 werd het programmaboekje voor de periode van januari tot mei 2008 gepubliceerd, met 211 evenementen. Het programmaboekje is steeds actueel op de internetsite van het Grenspark www.grenspark-msn.nl, onder het menupunt activiteiten, te vinden.

4.1.7. Marketingartikelen (MIP 7)

In 2007 werd een brochure over het Grenspark Maas-Swalm-Nette ontwikkeld en in een oplage van 15.000 gedrukt. In de brochure worden de samenwerkende deelnemers van het Grenspark genoemd evenals de landschappelijke en recreatieve attracties.

4.1.8 Coördinatie en financiële afwikkeling (MIP 8)

Per kwartaal zijn tussenrapportages opgesteld. Bovendien werden rekeningen en overeenkomstige betaalbewijzen van de projectpartners gebundeld, gecontroleerd en voor de projectaanvrager regio Noord- en Midden-Limburg voorbereid.

In 2006 is vanuit de euregio rijm-maas-noord al met een verlenging van 6 maanden, tot december 2007 ingestemd. In 2007 is opnieuw een verlenging (met twee maanden tot eind februari 2008) aangevraagd en goedgekeurd. De formele projectafwikkeling naar de euregio toe dient eind mei 2008 te geschieden.

4.2 INTERREG IIIA- Project “Verbond vochtige biotopen Maas-Swalm-Nette”

Dit project, dat als doel heeft de bevordering en ontwikkeling van de grensoverschrijdende ecologische verbinding van natte biotopen in het Grenspark Maas-Swalm-Nette, is door het Grenspark Maas-Swalm-Nette, als aanvrager van het project, inhoudelijk gecoördineerd en wordt financieel voor de projectpartners afgewikkeld. De projectpartners Kreis Viersen, Forstamt Mönchengladbach, Staatsbosbeheer regio Zuid, Stichting Het Limburgs Landschap, en de voormalige gemeente Swalmen (nu gemeente Roermond), zorgen voor de realisatie van de beheersmaatregelen.

Deelproject 1 NSG Heidemoore (projectpartner Kreis Viersen)

In 2007 werd het heideven Christenvenn in het grensbos van de gemeente Brügggen hersteld. Daarmee werden de door de Kresi Viersen geplande maatregelen in 2007 compleet afgerond.

Herstel heideven

Deelproject 2 NSG Lüsekamp/Boschbeekdal

(projectpartner Forstamt Mönchengladbach)

De aanleg van de drie geplande poelen kon in 2007 geheel worden afgesloten. Voor de sturing van bezoekers werden meerdere maatregelen uitgevoerd. Het gebied is gedeeltelijk opnieuw ingerasterd en er is een vogelobservatiehut aangebracht, direct langs de grensweg in de Luzekamp.

Vogelkijkhut Lüsekamp
Foto: E. Ludwig

Ook het heideven herstel van een dichtgegroeid ven in het natuurgebied Brachter-Wald werd 2007 gerealiseerd. Dit sluit direct aan op de activiteiten voor venherstel van de Kreis Viersen en past zo heel goed in het algehele concept voor de uitvoering van de landschapsplannen.

Herstel heideven in het natuurgebied
Brachter Wald

Deelproject 3 Swalmdal (projectpartner voormalige gemeente Swalmen)

De oorspronkelijk geplande maatregelen, onderhoud en herstel van acht poelen in het beekdal van de Swalm, door verwijderden houtopslag, vastleggen van de oevers en uitbaggeren waren al in 2005 compleet uitgevoerd. In het kader van dit project is onderzocht of eventueel meer dichtgegroeide poelen hersteld zouden kunnen worden. Op een verdere potentiële locatie in het beekdal bevond zich nog een oud depot met boomschors. Omdat dit materiaal niet zonder meer composteerbaar was, konden de gewenste maatregelen tot nu niet worden gerealiseerd.

Beheer in het beekdal van de Swalm
in 2005

Deelproject 4 Blankwater en 5 De Meinweg (projectpartner Staatsbosbeheer regio Zuid)

Het herstel van het Herkenboscherven in het nationale park de Meinweg kon in 2007 worden afgesloten. Tevens werden in het natuurontwikkelingsgebied Blankwater poelen op voormalige agrarische gronden worden aangelegd. De bovengrond werd verwijderd en afgevoerd.

Aangelegde poel in de Meinweg
2007

Deelproject 6 Vlootbeek (projectpartner Stichting het Limburgs Landschap)

Als voorwaarde voor de realisatie van de geplande maatregelen in het Reigersbroek, was nader archeologisch bodemonderzoeken noodzakelijk. Dit onderzoek werd het afgelopen jaar afgesloten en daarna kon, in de herfst van 2007, worden begonnen met het verwijderen de bovengrond. Deze werkzaamheden worden in het voorjaar van 2008 afgerond.

In kader van dit project werd tevens het landschap opgewaarderd door aanleg en herstel van

landschapselementen in het gebied Rozendaal en door het verwijdering van oude silo's.

Ook werd nader archeologische onderzoeken verricht naar de exacte ligging van de historische grachten en tuinen rond Kasteel Schloss Montfort. Tijdens het archeologische onderzoeken werd als bijzondere vondst, een zonnewiel (cirkel) uit de Keltische tijd opgegraven. Het is mogelijk dat de plek vroeger als offerplaats diende. Bij het onderzoek konden de contouren van de voormalige kasteeltuinen, een fundament van een brug, en de exacte ligging van de kasteelvijvers gedetailleerd worden gereconstrueerd. Deze reconstructies komen precies overeen met tekeningen uit de 17^e eeuw, die zich in het archief bevinden.

Archeologisch onderzoek in het Vlootbeekdal

Verwijderen bovenlaag Reigersbroek

Deelproject 7 Pers en publiciteit (projectpartner Grenspark MSN)

In het kader van communicatie en voorlichting over het project werden door het Grenspark Maas-Swalm-Nette meerdere wandelingen en fietstochten, langs de projectgebieden georganiseerd. Tevens zijn de projectactiviteiten en hun resultaten weergegeven op de internetsite van het Grenspark Maas-Swalm-Nette.

Wandeling in het natuurgebied Lüsekamp

4.3 INTERREG IIIA-project “Grensoverschrijdende biotoopontwikkeling tussen het natuurpark De Meinweg en het natuurbeschermingsgebied Brachter Wald“

In het kader van dit INTERREG IIIA-project, dat uitgevoerd wordt door de gemeente Roermond en het district Kreis Viersen, in samenwerking met de projectpartners gemeente Roerdalen, voormalige gemeente Swalmen, NRW-Stiftung für Naturschutz, Heimat- und Kulturpflege en Staatsbosbeheer regio Zuid, heeft het Grenspark Maas-Swalm-Nette een deel van de communicatie in opdracht van de gemeent Roermond verricht. Het project wordt op de internetsite van het Grenspark Maas-Swalm-Nette gepresenteerd en regelmatig geactualiseerd. De notulen van de projectgroepvergaderingen werden door het secretariaat van het Grenspark vertaald.

Excursie 10 mei

Als communicatiemiddel voor dit project werd door het Grenspark een kalender 2008 in een oplage van 1000 exemplaren georganiseerd en onder de projectpartners verdeeld.

Op 10 mei organiseerde het Grenspark in opdracht van de stad Roermond, in het kader van de laatste bijeenkomst van de projectgroep, een excursie om de afzonderlijke projectactiviteiten te bezichtigen.

Excursie 10 mei

Op 2 november organiseerde het Grenspark in opdracht en in samenspraak met de stad Roermond een persconferentie ter afsluiting van het project. Aansluitend werd een fietstocht gemaakt naar twee, van tevoren uitgekozen, projectgebieden. Aan deze conferentie namen ook o.a. Duitse en Nederlandse journalisten deel. Dit leidde tot meerdere artikelen in de pers en tot een film op de Nederlandse lokale zender.

Persconferentie 2 november

4.4 Project „Edelherten in de robuuste verbinding Reichswald-Meinweggebied - grensoverschrijdende impulsen voor recreatie, natuur en landelijke ontwikkeling“

Het Grenspark coördineert dit project in opdracht en met financiële ondersteuning van de Provincie Limburg. Naast de Provincie Limburg, als hoofdopdrachtgever, zijn tevens het Nederlandse Onderzoeksinstituut Alterra, het Forstamt Mönchengladbach, de onderzoeksinstituut voor Jagdkunde und Wildschadenverhütung van de Deelstaat NRW, Staatsbosbeheer regio Zuid en de Stichting het Limburg Landschap, betrokken bij dit project. Het edelhert is doelsoort van de ecologische hoofdstructuur en de robuuste verbindingen Schinveld-Mook in de Provincie Limburg. De begrenzing van de robuuste verbindingen zijn door Provinciale Staten van de provincie Limburg in 2007 definitief vastgesteld. Het tot dusver uitgevoerde onderzoeken en landschapsanalyse geeft aan, dat zowel in het Grenspark Maas-Swalm-Nette als ook in het nationale park Maasduinen, voldoende leefruimte in de robuuste verbinding in Limburg aanwezig is, voor een duurzame blijvende populatie edelherten. Het onderzoeksrapport wordt in het voorjaar van 2008 gepubliceerd. Daarna zal nader onderzoek worden verricht naar de mogelijkheden voor de uitvoering van een pilootproject voor de herintroductie en de daarmee verbonden oplossing van nadere voorwaarden en het aanvragen van de benodigde vergunningen.

4.5 INTERREG IIIA-project “Flietherhorst Venlo“

De centrale inhoud van dit project is presenteren van de geschiedenis van het voormalige militair vliegveld ‘Vlietherhorst Venlo’ en de daartoe behorende historische relicten. Het Grenspark Maas-Swalm-Nette is projectcoördinator daarmee verantwoordelijk voor de coördinatie en financiële afwikkeling van het project. Projectpartners zijn de gemeenten Venlo, Straelen en Nettetal en de grensoverschrijdende vereniging “Voormalig Flietherhorst Venlo”.

In 2007 werd de markering van de wandelwegen langs de historische overblijfselen van de voormalige Fliegerhorst Venlo, voorbereid (met de daartoe benodigde vergunningen en vorm en inhoud van de informatieborden).

Op 13 oktober vond in het Bundeswehrdepot Herongen waarin de vereniging haar museum heeft, een Opendag plaats. Daarbij werd ook de, in het kader van dit project gerealiseerde tentoonstelling getoond. In 2007 bezochten in totaal meer dan 2000 bezoekers de tentoonstelling.

Booghangar Fliegerhorst Venlo

Voor de vrijstelling van de hangars en de werkzaamheden aan de booghangar zijn door deskundigen statische adviezen opgesteld. Eind 2007 kon met de restauratiewerkzaamheden worden begonnen.

De vereniging Fliegerhorst Venlo organiseerde in 2007 15 rondleidingen die via het programmaboekje van het Grenspark werden gecommuniceerd. Vanwege de grote navraag werden daarnaast nog extra rondleidingen aangeboden.

5 Projectacquisitie

5.1 INTERREG IVA project Natuur grenzeloos genieten

Ter bevordering van de toekomstige grensoverschrijdende samenwerking hebben de Eems Dollard regio, de EUREGIO, de Euregio Rhein-Waal en de euregio Rhein-Maas-nord gezamenlijk met de provincies, de Duitse deelstaten Niedersachsen en NRW, het operationele programma Europese Territoriale Samenwerking (ETS) INTERREG IVA Duitsland-Nederland 2007-2013 voorbereid. Dit programma is in december 2007 door de EU goedgekeurd.

In het grensgebied tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Duitse deelstaten Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen liggen talrijke belangrijke NATURA 2000-gebieden en andere waardevolle cultuurlandschappen. De nog bijna ongestoorde natuurgebieden en landschappen alsmede talrijke natuurgebieden beschermde landschappen en de grensoverschrijdende natuurparken (Maas-Swalm-Nette, Bourganger Moor-Bargerveen), vormen de sterke ruggengraat langs de Nederlands-Duitse grens.

De karakteristieke cultuurlandschappen in de diverse grensregionen spelen een belangrijke rol voor de regionale identificatie, zowel voor de bewoners als ook voor de bezoekers (citaat uit het operationele programma ETZ)

Door o.a. de ervaringen vanuit de INTERREG-projecten “Actie Groene Band”, van de Euregio Rijn-Waal en “Grenspark Maas-Swalm-Nette in the picture” van de euregio rijn-maas-noord, wordt duidelijk dat deze grensgebieden bij het brede publiek nog te weinig bekend zijn en dat ze nog onvoldoende worden waargenomen.

Om dit te veranderen is door het Grenspark Maas-Swalm-Nette samen met Nederlandse en Duitse partners het ETZ-project “Natuur Grenzeloos Genieten” voorbereid. Doelstellingen en maatregelen van dit project vallen onder prioriteit 2: “Duurzame regionale ontwikkeling”, thema 2c: “Stimulering van grensoverschrijdende natuur- en landschapsbescherming en milieubescherming” van het operationele programma.

De gedetailleerde projectdoelen, maatregelen en doelgroepen zijn weergegeven in bijlage 5. Het project is gepland vanaf 2008 tot eind 2012. Momenteel vindt nog nadere afstemming

plaats over de cofinanciering en de beschikbaarheid van eigen middelen van de projectpartners. De projectaanvraag zal in het voorjaar van 2008 worden ingediend.

5.2 Nederlands-Duits jeugdkamp

In het kader van het Netwerk van bezoekerscentra werden in het verleden tijdens vergaderingen en workshops gezamenlijk gesproken over toekomstige projecten. Daarbij is een projectidee ontstaan voor een internationale educatieve jeugd ontmoeting. Dit idee is door de beide milieueducatieve centra NABU Naturschutzstation Haus Wildenrath in Wegberg-Wildenrath en St. Elisabethhof Haelen, opgepakt.

Om de, de jeugd als doelgroep, aan te spreken, wordt een Nederlands-Duits milieueducatief kamp in het Grenspark Maas-Swalm-Nette georganiseerd. Bij de ontmoetingen en uitwisselingen tussen de jongeren zullen zowel de milieueducatieve activiteiten als politieke thema's op de voorgrond staan. Door gezamenlijke activiteiten in de natuur wordt het teamverband gestimuleerd. Tevens wordt de identificatie met het Nederlands-Duitse grensgebied, waarin zij leven, vergroot.

Het Nederlands-Duitse jeugdkamp, waaraan 20 jongeren kunnen deelnemen, zal in de zomer van 2008 worden gehouden. Er zal drie dagen in Duitsland worden gekampeerd (Bachelen, Kreis Heinsberg) en drie dagen in Nederland (Haelen, gemeente Leudal). De jongeren krijgen in deze dagen meer aandacht en begrip voor de natuur, het milieu, hun buurland en de cultuur, door hier in het grensgebied intensief mee bezig te zijn en over de grens contacten te leggen.

Het Grenspark Maas-Swalm-Nette heeft hierbij een bemiddelende rol, zoekt subsidies voor het project en adviseert de beide centra bij de aanvraag van subsidies. Een samengestelde werkgroep kwam in 2007 meerdere keren bijeen om de inhoud en de subsidieaanvragen voor te bereiden. Eind januari werd het project aangevraagd. Bij de goedkeuring van dit project zullen de eigenlijke werkzaamheden en de coördinatie door de beide projectpartners Naturschutzstation Haus Wildenrath en St. Elisabethhof Haelen worden uitgevoerd. Het Grenspark Maas-Swalm-Nette ondersteunt het project ook in de toekomst door communicatie en publiciteit.

6 Vooruitblik

Bij de onder punt 3.4 beschreven procedure, met als resultaat de benoeming tot Transboundary Park, heeft het Grenspark tegelijkertijd een aantal aanbevelingen meegekregen. Zo wordt bijvoorbeeld erop gewezen, dat het voor het Grenspark en de regio zinvol zou zijn een visie op te stellen voor de middellange termijn, waarin rekening wordt gehouden met de ideeën en plannen van de in het Grenspark gelegen gemeenten, overheidsorganen en organisaties. Dit sluit ook aan bij de wensen van het dagelijks bestuur. Er zal een gezamenlijke visie voor de middellange en de lange termijn worden opgesteld, waarin de doelstellingen en de bijbehorende mogelijkheden voor de realisatie in de praktijk, gedetailleerder worden weergegeven. Voor het opstellen van een dergelijke visie is in 2008 o.a. een workshop gepland waarvoor de vertegenwoordigers van de deelnemers, andere overheidsorganen en partnerorganisaties worden uitgenodigd.

De centrale vraag hierin zal zijn welke doelen zien de deelnemers en de overige actoren die meewerken aan natuur- en landschapsbescherming, duurzame recreatie en toerisme en de milieueducatie, op lokaal, regionaal en internationaal niveau op lange termijn voor Grenspark

Maas-Swalm-Nette? Hoe kunnen deze doelstellingen door relevante projecten en subsidies worden gerealiseerd?

Door middel van een gezamenlijke opstelling van de visie worden de door de partners gedragen strategie, ideeën en doelstellingen met elkaar verbonden en in de toekomst tot grensoverschrijdende projecten ontwikkeld.

Roermond, 5 juni 2008

Ledenlijst (plaatsvervangende en adviserende) leden van het algemeen bestuur van het openbaar lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette

(stand 31.12.2007)

Namens de deelnemende Nederlandse gemeenten

Gemeente Venlo

Voorzitter algemeen en dagelijks bestuur

Wethouder P.C.M. Freij

Peperstraat 10

Postbus 3434

NL-5902 RK Venlo

0(031) 77 3596221

Plaatsvervangend bestuurslid

Wethouder A.M.G. Beurskens

Peperstraat 10

Postbus 3434

NL-5902 RK Venlo

0(031) 77 3596221

Gemeente Roermond

Bestuurslid

Wethouder G. IJff

Stadhuis, Markt 31

Postbus 900

NL-6040 AX Roermond

0(031) 475-359999

Plaatsvervangend bestuurslid

Wethouder W.A.J. Kemp

Stadhuis, Markt 31

Postbus 900

NL-6040 AX Roermond

0(031) 475-359999

Gemeenten Echt-Susteren

Bestuurslid

Wethouder J.K.M. Verheesen

Nieuwe Markt 55

Postbus 450

NL-6100 AL Echt

0(031) 475 478478

Plaatsvervangend bestuurslid

Wethouder J.C. Bocken

Nieuwe Markt 55

Postbus 450

NL-6100 AL Echt

0(031) 475 478478

Gemeente Beesel

Bestuurslid

Wethouder J.J.L. Smolenaars

Raadhuisplein 1

Postbus 4750

NL-5953 ZK Reuver

0(031) 77-4749292

Gemeente Roerdalen

Plaatsvervangend lid

N.N.

Schaapsweg 20

Postbus 6099

NL-6077 ZH St. Odiliënberg

0(031) 475 538888

Gemeente Maasgouw

Bestuurslid

Wethouder A.T.G. Huyskens

Postbus 7000

NL-6050 AA Maasgouw

0(031) 475-852500

Gemeente Leudal

Plaatsvervangend bestuurslid

Wethouder mr. A.J.M. Walraven

Postbus 3008

NL-6093 ZG Heythuysen

0(031) 475 859203

Namens het Zweckverband Naturpark Schwalm-Nette

**P. Ottmann, landraad van de Kreis Viersen
Plaatsvervangend voorzitter algemeen en dagelijks bestuur**

Rathausmarkt 3
D-41747 Viersen
0(0 49) 2162-391015

Kreis Heinsberg

Bestuurslid
MdL Dr. G. Hachen
Neumühle 27
D-41812 Erkelenz
0(0 49) 2431-72997

Plaatsvervangend bestuurslid

H. Schlößer
Am Liesenfeld 9 a
D-41812 Erkelenz
0(0 49) 2431-74993

Kreis Kleve

Bestuurslid
H. Kilders
Orgelgarten 9
D-47669 Wachtendonk
0(0 49) 2836-1619

Plaatsvervangend bestuurslid

O. Weber
Droste-Hülshoff-Str. 12
D-47638 Straelen
0(0 49) 2834-78200

Stadt Mönchengladbach

Bestuurslid
F. W. Stevens
Rochusstrasse 298
D-41179 Mönchengladbach
0(0 49) 2161-584210

Plaatsvervangend bestuurslid

M. Spinnen
Hohe Str. 30
D-41179 Mönchengladbach
0(049) 2161 580466

Kreis Viersen

Bestuurslid
K. Heinrich
Happelter Strasse 6
D-41334 Nettetal
0(0 49) 2153-7918

Plaatsvervangend bestuurslid

mevr. M. Schneider
Dorfstrasse 65
D-41366 Schwalmthal
0(049) 2163 2888

Adviserende leden

Bezirksregierung Düsseldorf

N.N.
Dezernat 51
Cecilienallee 2
Postfach 300865
D-40408 Düsseldorf
0(049) 211-4752039

Ministerie LNV, Directie Regionale Zaken Zuid

J. van der Stappen

Keizersgracht 5
Postbus 6111
NL-5600 HC Eindhoven
0(031) 070 - 8883187

Ministerium für Umwelt und Naturschutz, Landwirtschaft und Verbraucherschutz des Landes NRW

Abteilungsleiter T. Neiss

Schwannstrasse 3
D-40476 Düsseldorf
0(049) 211-4566380

Plaatsvervanger

R. Seelig

Schwannstrasse 3
D-40476 Düsseldorf
0(049) 211-4566537

Provincie Limburg

Gedeputeerde G.H.M. Driessen

Limburglaan 10
Postbus 5700
NL-6202 MA Maastricht
0(031) 43 3897033

Plaatsvervanger

mevr. H. Gorissen

Limburglaan 10
Postbus 5700
NL-6202 MA Maastricht
0(031) 43 3897780

**LOCAL POTENTIALS - THE VALUE OF NATURE IN REGIONAL
DEVELOPMENT**

**Programme of the 8th Klever Treffen from 25th – 27th April 2007
in the Nature Park Maas-Swalm-Nette**

Wednesday 25th April 2007	
17.00	Arrival and meeting at the Restaurant Flachshaus in Wachtendonk (close to the Bio-Hotel)
18.00 - 20.00	Dinner in the Restaurant Flachshaus (private costs) Lectures are held in the visitor centre of the nature park Schwalm-Nette “Haus Püllen” (close to the Flachshaus and Bio-Hotel)
20.15 – 20.45	From culture to nature, about the Floriade and ecological networks Mr. Dr. Ir. Hein van Asperen, Chairman of the supervisory board of Floriade 2012, the Netherlands
20.45 – 21.15	Thönes Natur-Verbund, example of a regional agricultural marketing strategy Mr. Bruno Jöbkes, director Großschlachtereier Thönes e.K. Germany
21.15 – 21.30	Presentation of the visitor centre park “Haus Püllen” Mr. Walter Dobbek, visitor centre Haus Püllen, Nature park Schwalm-Nette, Germany

21.30	Informal meeting
-------	-------------------------

Thursday 26th April 2007	Forum in the visitor centre “Haus Püllen”
09.00 – 09.10	Results of 7 Kleve Meetings Mr. Hans Kampf, Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, the Netherlands
09.10 – 09.25	Policy of the Dutch government on (inter)national ecological networks Mr. Harrie Albert, Directie Regionale Zaken Oost, Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, the Netherlands
09.25 – 09.50	The ecological network in the federal state of North Rhine Westphalia Mrs. Daniela Hake, Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen, Germany
09.50 - 10.15	Ecological Network in the Dutch Province of Limburg. Mr. Torben Mulder, Province Limburg, the Netherlands
10.15 – 10.45	
10.45 – 11.10	Coffee break
	Transeuropean climate corridors and cooperation for cross border climate corridors Mr. Bram Vreugdenhil, Province Gelderland, the Netherlands
11.10 – 11.35	
11.35 – 11.50	Policy of the Flemish government on (inter)national ecological networks Mrs. Hilde Naesens, Vlaams Ministerie van Leefmilieu, Natuur en Energie
	Connecting the German-Dutch border Mrs. Sandra Scheffer, Agency for Agriculture, Nature en Food Quality, Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Germany
12.00 – 13.15	Lunch in the visitor centre Haus Püllen
13.30 –17.45	Bicycle tour from Wachtendonk to Venlo (25 km) Local cross border ecological network and crossing obstacles. Visiting the information centre Krickenbecker Seen. Arrival at the historical town hall of Venlo.

18.00– 18.30	Reception at the municipality of Venlo and presentation of the ecological network in the city of Venlo Mrs. Annette Mengde-Kruithof, director of City Development, Venlo
18.30 - 21.00	Dinner in the historical town hall of Venlo
Ca. 21.00	Return to Wachtendonk by bus and informal meeting

Friday 27th April 2007	Forum in the visitor centre “Haus Püllen”
09.00 – 09.25	Ecological network in the Dutch-German cross border nature park Mr. Leo Reyrink, Nature Park Maas-Swalm-Nette
09.25 – 09.50	Future Perspectives for Nature in the Netherlands Mr. Mark van Veen, Milieu en Natuurplanbureau, the Netherlands
09.50 – 10.15	Survey of crossing obstacles for wild animals on national, regional and local roads -research by order of the Landesbetrieb Straßen in the federal state of North Rhine Westphalia- Mr. Prof. Günther Quast, Fachhochschule Lippe und Höxter
10.15 –10.30	Presentation Maasnetwork Mosa Natura Mrs. Martine Lejeune, RIOU vzw, Belgium
10.30 - 11.00	Coffee break
11.00 – 11.25	Habitat Use of Red Deer on Vogelsang: from a Military Training Area to the Eifel National Park Mr. Dr. Michael Petrak, Wildlife Research Institute of NRW, Germany
11.25 – 11.50	Regional landscape Kempen and Maasland: opportunities for regional (cross border) development Mr. Ignace Schops, Regionaal Landschap Kempen en Maasland, Belgium
11.50 –12.00	Conclusions of the 8 th Kleve Meeting Mr. Hans Kampf

12.00 – 13.00	Lunch at the visitor centre Haus Püllen
13.00 – 13.30	Bus transfer to the nature conservation area Brachter Wald (former ammunition depot)
13.30 – 16.00	Walking tour (6 km) through the German nature conservation area Brachter Wald and to the nature development areas around Meerlebroek in the Netherlands
16.00 – 16.30	Return to Wachtendonk by bus
16.30	End of the 8th Klever Treffen

Die niederländische Ministerin für Landwirtschaft, Natur und Lebensmittelsicherheit,

Frau Gerda Verburg,

der niedersächsische Umweltsenior,

Herr Hans-Heinrich Sander,

und

der nördrhein-westfälische Minister für Umwelt und Naturschutz, Landwirtschaft und Verbraucherschutz,

Herr Eckhard Uhlenberg,

deklarieren folgende

Gemeinsame Erklärung

In den grenznahen Regionen Deutschlands und den Niederlanden gibt es viele grenzüberschreitende Projekte und Initiativen im Bereich des Naturschutzes und des Naturschutzes. Die Zusammenarbeit besteht nicht nur auf Naturschutzgebieten, sondern auch auf ländlichen Räumen mit Naturerlebnismöglichkeiten, in denen Erholung und Tourismus stattfinden.

Wir unterstützen diese Initiativen und möchten die Zusammenarbeit an der niederländisch-deutschen Grenze weiter intensivieren.

Deshalb beabsichtigen wir, die verschiedenen Projektansätze zur Förderung von Naturerlebnismöglichkeiten beiderseits der Grenze zusammenzuführen und aufeinander abzustimmen.

Zur Umsetzung dieser Erklärung erwägen wir die Einsetzung einer Lenkungsgruppe.

(Gerda Verburg)

Hans-Heinrich Sander
(Hans-Heinrich Sander)

(Eckhard Uhlenberg)

Neuenkirchen-Vörden, den 5. November 2007

Bijlage 4

Overzicht van de werkzaamheden in het kader van communicatie en voorlichting 2007

activiteit	datum	plaats	initiatiefnemer
deelname symposium „Kiesabbau am Niederrhein – Quo vadis?“	01.02.	Krefeld	NUA, BUND, Steine Erden
deelname symposium „Innovatie kent geen grenzen“	01.02.	Maastricht	Provincie Limburg
Agenda 21 –gesprek “ Was betekent Naturschutz mit Augenmaß“	28.02.	Nettetal-Kaldenkirchen	VHS Kreis Viersen
deelname symposium Nieuwe Kansen voor Toerisme en Recreatie in Midden-Limburg	12.03.	Roermond	Provincie Limburg en Samenwerkingsverband Maasplassen
presentatie: werkzaamheden, doelstellingen en projecten van het Nederlands-Duits Grenspark MSN	17.03.	Brüggen	Regionalratsfraktion Bündnis 90/Die Grünen Bezirksregierung Düsseldorf
deelname workshop van natuur- en landschapsgidsen	17.03.	Nettetal-Hombergen	natuur- en landschapsgidsen
deelname internationale boomplantdag 2007	21.03.	Mönchengladbach	Naturpark Schwalm-Nette, Staatsbosbeheer, gemeente Roerdalen
deelname presentatie Agribusiness regio Niederrhein	21.03.	Nettetal	Kreisen VIE, KLE
journalistengesprek en presentatie van projecten met journalist Bart Ebisch van dagblad De Limburger	22.03.	Naturpark MSN	Grenspark Maas-Swalm-Nette en gemeente Venlo
gesprek met de voorzitter van de reconstructiecommissie Westelijke Mijnstreek, dr. Frederix	02.04	Roermond	Grenspark Maas-Swalm-Nette / Ministerie LNV
informatief gesprek met medewerkers voor internationale zaken van DLG (LNV)	04.04	Arnhem	Grenspark Maas-Swalm-Nette
deelname bijeenkomst en excursie van de werkgroep internationaal van het Landschapsmanifest	20.04	Nijmegen/Kranenburg/ Kleve/Groesbeek	Landschapsmanifest
organisatie en uitvoering Klever Treffen	25.- 27.04	Wachtendonk/Venlo/St raelen/Nettetal/Brügge n/ Beesel	Grenspark Maas-Swalm-Nette in samenwerking met de Provincie Limburg en het Ministerie LNV
Informatief gesprek met	03.05	Reuver	Grenspark Maas-Swalm-Nette,

wethouder Smolenaars gemeente Beesel, presentatie van het Grenspark			gemeente Beesel
informatief gesprek met wethouder Huyskens gemeente Maasgouw, presentatie van het Grenspark	03.05	Heel	Grenspark Maas-Swalm-Nette, gemeente Maasgouw
organisatie excursie i.k.v. het INTERREG IIIA project- biotoopontwikkeling	15.05.	Maas-Swalm-Nette gebied	Grenspark Maas-Swalm-Nette
deelname NRW informatiedag voor transnationale en interregionale samenwerking in Europa (INTERREG IV B en IVC)	21.05	Dortmund	Ministerium für Wirtschaft, Mittelstand und Energie des Landes NRW
leiding excursie i.k.v. MOP (milieueducatieprogramma) van de gemeente Roermond	06.05.	NSG Lüsekamp, Niederkrüchten	Grenspark Maas-Swalm-Nette
begeleiding van MOP activiteiten in het GroenHuis	07.05.	Roermond	Grenspark Maas-Swalm-Nette, IVN Consultenschap Limburg, Milieufederatie Limburg, Natuurhistorisch Genootschap, Ons WCL, Stichting IKL
gesprek Eems-Dollard-Regio en gesprek internationaal natuurpark Moor over project INTERREG IV Natuur grenzeloos genieten	04.06	Nieuweschans/Meppen	Grenspark Maas-Swalm-Nette
bezoek aan Fliegerhorst Venlo van de suurgroepen van de euregio rijn-maas- noord en de Euregio Rhein- Waal	13.06	Fliegerhorst Venlo	Euregio's, voormalige Fliegerhorst Venlo e.V. en Grenspark Maas-Swalm-Nette
assessment van delegatie van Europarcs i.k.v. de certificatie als Transboundary Park	20.- 22.06.	Naturpark Maas- Schwalm-Nette	Grenspark Maas-Swalm-Nette, Europarcs
informatief gesprek met wethouder Neijnsens gemeente Roerdalen, presentatie van het Grenspark	12.07	St. Odiliënberg	Grenspark Maas-Swalm-Nette, gemeente Roerdalen
gesprek Euregio over project INTERREG IV Natuur Grenzenloos Genieten	17.07	Gronau	Grenspark Maas-Swalm-Nette
informatief gesprek met wethouder Walraven gemeente Leudal, presentatie van het Grenspark	25.07	Heythuysen	Grenspark Maas-Swalm-Nette, gemeente Leudal
bespreking project D-NL jeugduitwisseling	13.09.	NABU Naturschutzstation	NABU Naturschutzstation Haus Wildenrath

		Haus Wildenrath, Wegberg-Wildenrath	
INTERREG 4 YOU Startevenement INTERREG IV A	19.09	Euregio Forum Kleve	Euregio Rhein-Waal
bespreking en excursie met Provincie Limburg en Duitse overheden en grindwinners	20.09.	Sittard	Provincie Limburg, Grenspark Maas-Swalm-Nette
Europarc conferentie 2007	26.- 30.09	Cesky Krumlov	Europarc Federation
deelname vlammarkt in Wegberg-Beeck mit bezoekerscentra	29.+30. 09.	Wegberg-Beeck	Grenspark Maas-Swalm-Nette, St. Elisabethshof Haelen
excursie netwerk van bezoekerscentra	18.10.	centrum voor duurzaamheid De kleine aarde, Boxtel	Grenspark Maas-Swalm-Nette
gesprek en presentatie Grenspark MSN	23.10.	K. Bos, gemeente Echt- Susteren	Grenspark Maas-Swalm-Nette
gesprek en presentatie Grenspark MSN	31.10.	C. Schurs, Gemeinde Leudal	Grenspark Maas-Schwalm-Nette
persconferentie en excursie INTERREG IIIA project biotoopontwikkeling	02.11.	Landhotel Cox, Arsenray	gemeente Roermond, Naturpark Maas-Swalm-Nette
deelname Natuurwerkdag i.k.v. INTERREG IIIA MIP	03.11.	Meerlebroek, Beesel	Staatsbosbeheer, Naturpark Maas-Swalm-Nette
gesprek en presentatie Grenspark MSN	22.11.	S. Janissen, Gemeinde Maasbracht	Grenspark Maas-Swalm-Nette
bespreking project D-NL jeugdruilwisseling	12.12.	St. Elisabethshof Haelen, gem. Leudal	St. Elisabethshof Haelen

Projectschets „Natuur Grenzeloos Genieten“

Projectpartners

Aan de voorbereiding van het project namen o.a. de volgende partners deel:

Staatsbosbeheer
Vereniging Natuurmonumenten
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
D-NL Grenspark Maas-Swalm-Nette
Niedersächsisches Umweltministerium
MUNLV Nordrhein-Westfalen
NABU Niedersachsen en NRW
Internationaler Naturpark Bourtanger Moor-Bargerveen

Bij de uitvoering van het project zal verder worden samengewerkt met regionale en nabij de grens opererende organisaties zoals, de provinciale landschappen, Biologische Stations en de toeristische organisaties.

Projectdoelen

- 1 Presentatie van het samenhangende complex van grote natuurgebieden en de ecologisch waardevolle cultuurlandschappen langs de Nederlands-Duitse grens van de Dollard tot Grenspark Maas-Swalm-Nette.
- 2 Versterking van recreatie en toerisme langs de grens door doelgerichte marketing en voorlichting om het bezoekerspotentiaal langs de Nederlands-Duitse grens beter te benutten.
- 3 Verbetering en verhoging van de kennis en de betekenis van het grensoverschrijdende netwerk van Nederlandse en Duitse NATURA 2000-gebieden en ecologische waardevolle cultuurlandschappen.
- 4 Het leveren van een substantiële bijdrage aan de acceptatie van en identificatie met de NATURA 2000-gebieden als onderdeel van de Europese ecologische structuur.
- 5 Marketing van streekproducten uit de waardevolle agrarische cultuurlandschappen en natuurgebieden.
- 6 Versterking van de grensoverschrijdende samenwerking langs de grens tussen de Dollard en Grenspark Maas-Swalm-Nette op het gebied van natuur en landschap, evenals de recreatie en toerisme.
- 7 Het motiveren en bieden van mogelijkheden voor de grensbewoners om de andere kant van de grens beter te leren kennen.
- 8 Het bevorderen van de Nederlands-Duitse (regionale) samenwerking tussen organisaties en overheden verantwoordelijk voor de bescherming van natuur en landschap en tussen de bezoekers- en informatiecentra.

Projectinhoud

- 1 De opbouw en marketing van het grensoverschrijdend samenhangende netwerk van natuurgebieden en ecologische waardevolle cultuurlandschappen langs de grens tussen de Dollard en Grenspark Maas-Swalm-Nette.
- 2 Opbouwen van een tweetalig grensoverschrijdend interactief jaarprogramma van evenementen m.b.t. natuur en landschap, cultuurgeschiedenis en milieueducatie tussen de Dollard en Maas-Swalm-Nette.
- 3 Opbouw en versterken van grensoverschrijdende (regionale) netwerken van informatie- en bezoekerscentra in de grensregio's.
- 4 Voorbereiding en uitvoering van een scholingsprogramma voor (vrijwillige) natuur- en landschapsgidsen.
- 5 Opbouwen van een marketingplatform voor streekproducten uit de NATURA 2000-gebieden en de waardevolle cultuurlandschappen langs de grens.
- 6 Ontwikkeling van een regionaal zwaartepunt in het voorbeeldgebied Gelderse Poort / Ketelwoud –inrichten en aanwijzen van natuurbelevingsroutes, van regionale routes en de marketing ervan.

Doelgroepen

- 1 (Potentiële) toeristen en recreanten die één tot meerdere dagen per fiets of te voet langs de grens doorbrengen.
- 2 Bewoners van de grensstreken tussen de Dollard en Grenspark Maas-Swalm-Nette.
- 3 Producenten, tussenhandel en consumenten van streekproducten uit de natuurgebieden en de ecologisch waardevolle cultuurlandschappen, evenals de regionaal typische gastronomie en hotellerie.
- 4 Natuurbeschermende organisaties en overheden.
- 5 Informatie en bezoekerscentra en hun partners/vrijwilligers aan weerskanten van de grens.

Projectkosten

Kosten en verdeling van de kosten voor de projectperiode 2008-2012	
Bijdrage uit het ETS-programma van de vier euregio's:	2.295.811
Cofinanciering NL (nationaal en provinciaal)	688.743
Cofinanciering D (NRW en Nedersachsen)	688.743
Eigen bijdrage projectpartners NL	459.162
Eigen bijdrage projectpartners D	<u>459.162</u>
Totaal Euro	4.591.623